

PAPER DETAILS

TITLE: İnsan Mekân İlişkisi Ölçeğinde Kent Kimliği ve Gümüşhane Örneği

AUTHORS: Sevil SARGIN,Sule DEMİR

PAGES: 221-239

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/617345>

İnsan Mekân İlişkisi Ölçeğinde Kent Kimliği ve Gümüşhane Örneği

Urban Identity and Gümüşhane Case in Terms of Urban Geography

Öz

Kentlerin özneteliklerinin farklılığını vurgulayan kent kimliği kavramı için, coğrafi ortamın özellikleri baskın ve belirleyici unsurdur. Kentlerin fiziki coğrafya özellikleri olarak jeolojik ve jeomorfolojik yapısı, iklim, bitki örtüsü ve hidroğrafyasının elverişliliği kadar; beşeri özellikleri olarak nüfus, tarım, sanayi, turizm, madencilik, eğitim, sağlık, ulaşım, ticaret, pazarlama, arazi kullanımı ve yönetimi, sosyal, kültürel ve idari yapı, güvenlik gibi fonksiyonel özellikleri de kimlikle doğrudan veya dolaylı ilişkilidir. Kentlerin kuruldukları mekânda işlevsel özellikler kazanması, hızlı bir gelişim sürecine girmesinde etkili olurken, bu işlevlerin önemini kaybetmesi gelişimini durdurmakta hatta geriletebilmektedir. Bu durum mekâna bağlı gerçekleştiği gibi beşeri faktörlerin seçiciliği çerçevesinde de değişebilir. Kentleşme olgusunun başladığı ilk çağlardan günümüze, kentlerdeki sosyal ve kültürel işleyiş kentlerin coğrafi karakterini simgeler. İnsanoğlu yerleşim için seçtiği fiziki ortama mekân karakterini yüklerken, onu anlayış, algılayış ve uzmanlığıyla inşa eder. Kentler var olduğu dönemde yaşayan toplum ve uygarlığın en görkemli eseri olabildiği gibi, geçmişinden ve sahip olduğu değerlerden uzaklaşmış, yaşayanlarıyla kültürel, sosyal ve psikolojik açıdan uyumsuz bir yapıda da olabilmektedir. Kimlik, bu açıdan önemli olup, canlı bir organizma olan yaşayan kent olgusu, mekân ve sosyal ortamla uyumlu insanın bütünlüğünü açıklar. Gümüşhane konumu itibarı ile fiziki coğrafya şartları ile sınırlandırılmış bir mekan üzerinde kurulmuştur. Bu manada olumsuz bir takım sınırlayıcılara karşılık önemli doğal, kültürel miras değerleri ve turizm potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda doğal ve beşeri yapısıyla uyumlu, geçmişiyile bağlarını koparmayan, gelişim ve kalkınması için, var olan potansiyelinin farkında, kimlikli bir kent olabilme şansı vardır. Bunun gerçekleşebilmesi için yatırımların ve teşviklerin bu potansiyeller doğrultusunda değerlendirilmesi gerekir. Geçmişte gümüş ve altın madeni ile ipek yolunun üzerinden geçtiği kent, günümüzde pestil-köme üretimi, tarihi kale, kule, harabe, köprüleri, konakları, üniversitesi, ulaşım açısından halen önemli bir konumda oluşu ve buna bağlı olarak "tüneller kenti" unvanını hak etmesi, doğal ve kültürel miras değerlerinden göller, şelale ve mağaraları, yaylaları ve örümcek ormanları, çiçek odaları gibi birçok turizm potansiyeli ile dikkat çekmektedir. Bu özellikleri kentin kimlik unsurunun belirginleşmesinde de etkili olacaktır. Bu unsurların zenginliğinin Gümüşhanelilerce algılandığı ve değer bulduğu kadar Gümüşhaneli olmayanlarında algılandığı, fark ettiği ve değer verdiği bir yapıya dönüşmesi, Gümüşhane kent kimliğinin ve çekiciliğinin gelişmesi açısından önemlidir.

Abstract

The characteristics of the geographical environment are dominant and decisive factor for the concept of urban identity, which emphasizes the diversity of the attributes of cities. Physical geography characteristics of cities, geological and geomorphological structure, climate, vegetation, feasibility of hydrography; population, agriculture, industry, tourism, mining, education, health, transportation, trade, marketing, land use and management, social, cultural and administrative structure, security, identity directly or indirectly related to functional properties. Functional function in the location where the cities are founded, cities as a rapid development process, such as losing the importance of these functions can stop or even reduce the development. This situation may change depending on the venue as well as within the framework of the selection of humanfactors. From the early ages of urbanization to the presentday, the social and cultural functioning of cities symbolizes the geographical character of cities. When human beings load the space character in tothephysical environment they choose for settlement, they build it with their understanding, perception and expertise. Cities can be the most magnificent work of the period and the living society and civilization, as well as the cultural, social and psychological problems of the people who have gone away from their past and their values. Identity is important in

Sevil Sargın

Prof. Dr. Marmara Üniversitesi
FEF Coğrafya Bölümü
sevil.sargin@marmara.edu.tr

Şule Demir

Öğr. Gör. Gümüşhane
Üniversitesi MYO Mimarlık ve
Şehir Planlama bölümü CBS
programı Öğretim Görevlisi,
Marmara Üniversitesi FEF
Coğrafya Bölümü Doktora Prog.
Öğrencisi.
sule.demir@gumushane.edu.tr

Article Type / Makale Türü

Research Article / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Gümüşhane, Coğrafya, Kent Kimliği, Kent
Kimliği Unsurları.

Keywords

Gümüşhane, Geography, Urban Identity,
Urban Identity Elements.

Bilgilendirme

Bu araştırma, Gümüşhane Üniversitesi
Uluslararası Marka ve Marka Kent
Kongresi'nde sunulmuştur.

Submitted: 31 / 11 / 2018

Revised: 29 / 12 / 2018

Accepted: 30 / 12 / 2018

this respect, living city phenomenon, living organism, space and social environment compatible with the integrity of the human explains. Gümüşhane was founded in a geography bounded by physical geography, but has important natural, cultural heritage and tourism potential. In order to be a city with a natural and human structure, harmonious with its natural and human structure, with its past, and aware of its potential for development and development, investments and incentives must be realized in line with the potentials. The city, where silver and Gold mines and Silk Road trade were passed in the past, today the production of Pestyl-köme, historical kale Tower, ruins, bridges, mansions, University, transportation is still an important position and accordingly the "tunnelscity" title deserved, natural and cultural values of lakes, water fall and caves, plateaus and spider forests, flower rooms, such as the identity element of many tourism. The richness of these elements is perceived by the people from Gümüşhane and it is important for the development of the city identity and attractiveness of Gümüşhane to be perceived, realized and valued by the other people.

Giriş

Sosyal ve beşeri bilimlerin önemli konu başlıklarından olan kent ve ilgili kavramlar, coğrafyanın da inceleme alanlarından birisidir. Kent ve kentleşme tanımlarının bilim dallarınca kendine özgü tasvirleri dışında, kentlerin kimliği, imajı ve algısıyla ilgili çalışmalar son zamanlarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Kimlik olgusuna etki eden unsurlar temelde fiziki ve beşeri coğrafya esaslıdır. Kentlerin sahip olduğu jeolojik, jeomorfolojik yapı, iklim, bitki örtüsü ve hidrografik özellikler ile tarım, sanayi, ulaşım, ticaret, pazarlama, arazi kullanımı ve yönetimi, sosyal-psikolojik yapı, kültür, turizm, idari ve güvenlik vb. fonksiyonlar kentlerin kimliğinde doğrudan veya dolaylı etkilidir. Dolayısıyla coğrafya kent kimliğinin oluşmasında baskın ve belirleyici unsurdur. Coğrafya literatüründeki bilimsel çalışmalar, kent kimliği çalışmalarındaki sorulara cevap verir nitelikte olduğu için kent kimliği çalışmalarında başvuru kaynağı özelliği taşır. Kuruluş ve gelişiminden, değişimine ve üstlendiği fonksiyonlara kadar birbirlerinden bağımlı veya bağımsız birçok farklılıklar kentleri birbirinden ayırır. Buradan hareket eden bilim mensupları ve kamu mensupları kent kimliği ile ilgili çalışmalara başlamışlardır. Kentlerde ortaya çıkan kimliksiz, özensiz yatay ve dikey büyümeler, buna sebep olan birçok unsur yanında, özellikle nüfus ve göçün baskısı altında oluşmaktadır. Bu bağlamda değişen günümüz kentlerinde kent kimliği, imajı ve algı kavramları tartışılmaya başlanmıştır. Nitekim bu arayış yerel yönetimlerce desteklenmiş, iktisadi teşebbüsler ve kamu yatırımlarında dikkate alınmaya başlanmıştır. Konuyla ilgilenen bilim dalları ise; kentleri tarihi, coğrafi, sosyolojik, iktisadi, felsefi, mimari özellikleri ile incelemeye, yeni kavramlar ve olguları literatüre katmaya başlamışlardır. Bunlardan birisi de kent kimliği kavramıdır. Öte yandan bu kavram ve olguları tanımlamak, çözüm arayışına girmek ve harekete geçmekteki asıl husus, kentlerin sorunları ve yüklerindeki artış kaynaklı olduğu için hem dünyada hem de Türkiye’de kimlik arayışı ve kimlik oluşturan unsurların tespit edilmesi çalışmaları başlamıştır. Gümüşhane’nin kent kimliği unsurlarına değindiğimiz bu çalışmada kenti kimlikli kılan veya kılacak unsurlara yer verilecek, bunu yaparken coğrafya metodolojisinden yararlanılacaktır. Bu çalışmayla amaçlanan hem Gümüşhane kent kimliğine etki edecek potansiyel unsurları irdelemek hem de coğrafya alanında çok sınırlı olan kent kimliği literatürüne katkı sağlamaktır. Bu sebeple kent kimliği kavramı Gümüşhane ölçeğinde coğrafi açıdan irdelenecektir.

Doğal ortam ve çevresi ile sıkı ilişkiler içinde olan insanoğlu, yerleşik yaşama geçtiği günden bu yana hem çevreyi değişikliğe uğratmış hem de doğal çevre şartlarından etkilenmiştir. Bu etkileşimin önemli bir aşamasını oluşturan kentler, insan ve doğa etkileşiminin en görkemli sonuçlarını oluşturmaktadır. Zaman içerisinde şekillenen kentlerin en önemli özelliklerinden birisi sürekli değişim içerisinde olmalarıdır. Bu değişimi etkileyen en önemli faktör olarak artan nüfusun başta konut olmak üzere iş ve yaşam alanları ihtiyacı kentlerin büyüme ve gelişme eğilimlerine sebep olurlar. Bu eğilim sonucu yatay ve dikey büyümeyi etkileyen unsurlar her ne kadar fiziki çevre şartlarının belirleyiciliğinde olsa da insan, akıl ve zekâsı, tecrübe ve tercihleriyle yer seçimi, kuruluş, gelişimi ve şehirleşmenin çeşitli evrelerinde ana belirleyici unsuru olmuştur. Kimlik, bir kentin hem kendine has hüviyeti hem de fizyonomik görünümü, imajı ve sürekli yaşayan veya orada sürekli bulunanların aklında oluşturduğu anlamıdır. Gümüşhane köklü tarihi, doğal ve kültürel mirası, fiziki, beşeri ve iktisadi unsurlarının çeşitliliği açısından kimlik kazanma potansiyeli yüksek bir konumdadır. Kentin var olan özellikleri kent kimliği açısından birçok seçenek sunmaktadır. Tarihi ipek yolu üzerinde bulunan ve ulaşım fonksiyonu ile tüneller ve köprüler kenti haline gelen

Gümüşhane tarihi kale, kule ve köprüleri doğal ve kültürel miras envanterlerinin çeşitliliği ile Türkiye'nin tarihi çok eskilere dayanan kentlerindendir.

Tarihi ile ilgili çeşitli kaynaklarda 3 bin yıllık geçmişinin olduğu belirtilen kent, Anadolu coğrafyasında hâkimiyet mücadelesi süren ve özellikle bölgesel hâkimiyet kuran uygarlık ve devletlerin siyasi mücadelelerine ev sahibi olmuştur. Gümüşhane Yöresinin eski tarihi ve kentin ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bazı kaynaklara göre milattan önce 3000 yıllarına kadar uzanan Gümüşhane ve yakın çevresinin tarihinde; Prohitit, Hitit, İran, Roma Makedonya, Bizans, Emevi, Abbasi, Selçuklular, İlhanlılar, Trabzon Rum İmparatorluğu, Akkoyunlular ve Osmanlıların bu şehri ellerinde tuttukları belirtilmektedir (Sayılarla Gümüşhane, 1997'ye atfen; Zaman, Doğanay, 2011; 248-249). Bu uygarlıkların yaptığı eserler ve yaşam biçimi ve tecrübeleri, tarihi ve kültürel miras olarak günümüzde şehrin idari sınırları içerisinde varlık sergilemektedir.

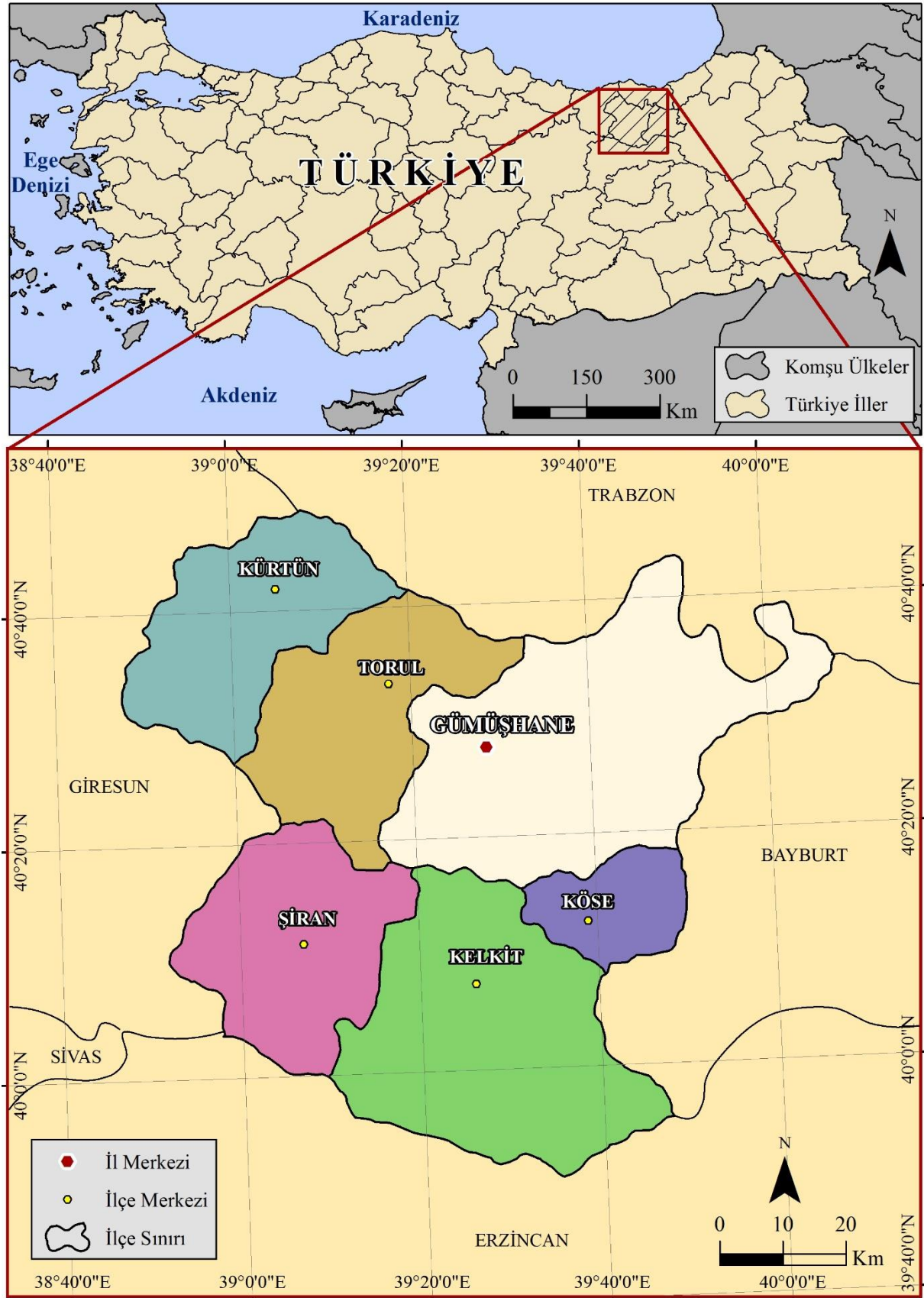
Çalışmanın ilerleyen kısımlarında Gümüşhane'nin coğrafi özelliklerine değinilip, kimlik olgusu üzerinde etkili olan fiziki ve beşeri coğrafya özelliklerine temas edilecek, kent kimliği unsurları ve bunlar içerisinde en önemlisi olarak bahsi geçen ve gerekçesi verilen "Pestil ve Köme" üzerinde durulacak, sonuç ve öneriler kısmına yer verilecektir.

1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Genel Özellikleri

Gümüşhane Çin'den İstanbul'a uzanan ticari ipek yolunun Doğu Anadolu'dan kuzeye yönelen Trabzon limanına ulaşan kolu üzerinde yer alır. Bu açıdan bakıldığında stratejik önemi lokasyonuna bağlı ulaşım fonksiyonu sayesinde. Gümüş maden yataklarına atfen Gümüşhane olarak nitelendirilen kent, bu özelliğini yüzyıllardır korumuş ve halen sürdürmektedir. Madenlerin çeşitliliği, tenor ve rezerv durumuna göre belli bir alan içerisinde yer değiştiren Gümüşhane, Doğanay'a göre maden ocaklarının tükenmesine göre yer değişikliği yapılan tek şehir¹ olarak değerlendirilse de yerleşme alanının o dönemlerde artan nüfusu kaldıramadığını buna bağlı olarak yer değiştirmek zorunda kaldığını savunan görüşlerde mevcuttur. Kent merkezi Osmanlı hâkimiyetine girdiği dönemde Evliya Çelebinin Seyahatnamesinde Canca olarak bilinen ilk yerinden, daha sonra Süleymaniye olarak bilinen ve günümüzde tarihi sit alanı olarak ilan edilen Süleymaniye Mahallesi'ne ve son olarak da günümüzdeki resmi binaların yoğun olduğu yerine taşınmıştır. Kent merkezi günümüzde güneydoğusunda yer alan, Vavuk Dağı'ndan doğan Harşit çayı vadisinin oluşuna yerleşmiş ve 12km. uzunluğa sahip yayılış alanı üzerinde konumlanmıştır. Mahalleler arası sırtlar ve Harşit'in yön değişikliğine bağlı kurulmuş olan kent ortalama 1215m. yükseltide bulunmaktadır. Kent ve kır hayatının iç içe geçtiği nadir kent örneklerimizden olan Gümüşhane'de kısa mesafede irtifa değişikliği ve mikro klima şartları bu çeşitliliğin sebebidir.

Kent merkezinin en yüksek noktasını 1952 m. ile Kuşakkaya Tepesidir. Sahada yer adları Gümüşhane'nin tarihi ve coğrafi şartlarıyla sıkı bir ilişki içerisinde. Nitekim şehrin adı başta olmak üzere tarihi ipek yolu, gümüş madeni ve coğrafi unsurların adını taşıyan, şirket ve işletmeler, kurum ve ticarethaneler dikkat çekicidir. Buna ek olarak kentin yönetiminde söz sahibi olan ve şehri temsil eden kişilikler Gümüşhane için önemli olup mahalle, cami ve okullara isimlerinin verildiği görülür. Kent merkezinde en çok dikkat çeken ticarethane ve işyerlerinde pestil ve köme satış yerleri, daha sonra diğer yöresel ürünlerden ceviz, fındık kuşburnu bal, çeşitli reçel, marmelatlar, kurutulmuş meyveler ve yöreye özgü ekmeklerin üretildiği fırınlar yoğunluktadır.

¹Zaman, M., Doğanay, S., (2011), Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Gümüşhane. Doğu Coğrafya Dergisi, 6 (3), .
<http://dergipark.gov.tr/ataunidcd/issue/2446/31053>

Harita 1: Gümüşhane İlının Lokasyon Haritası

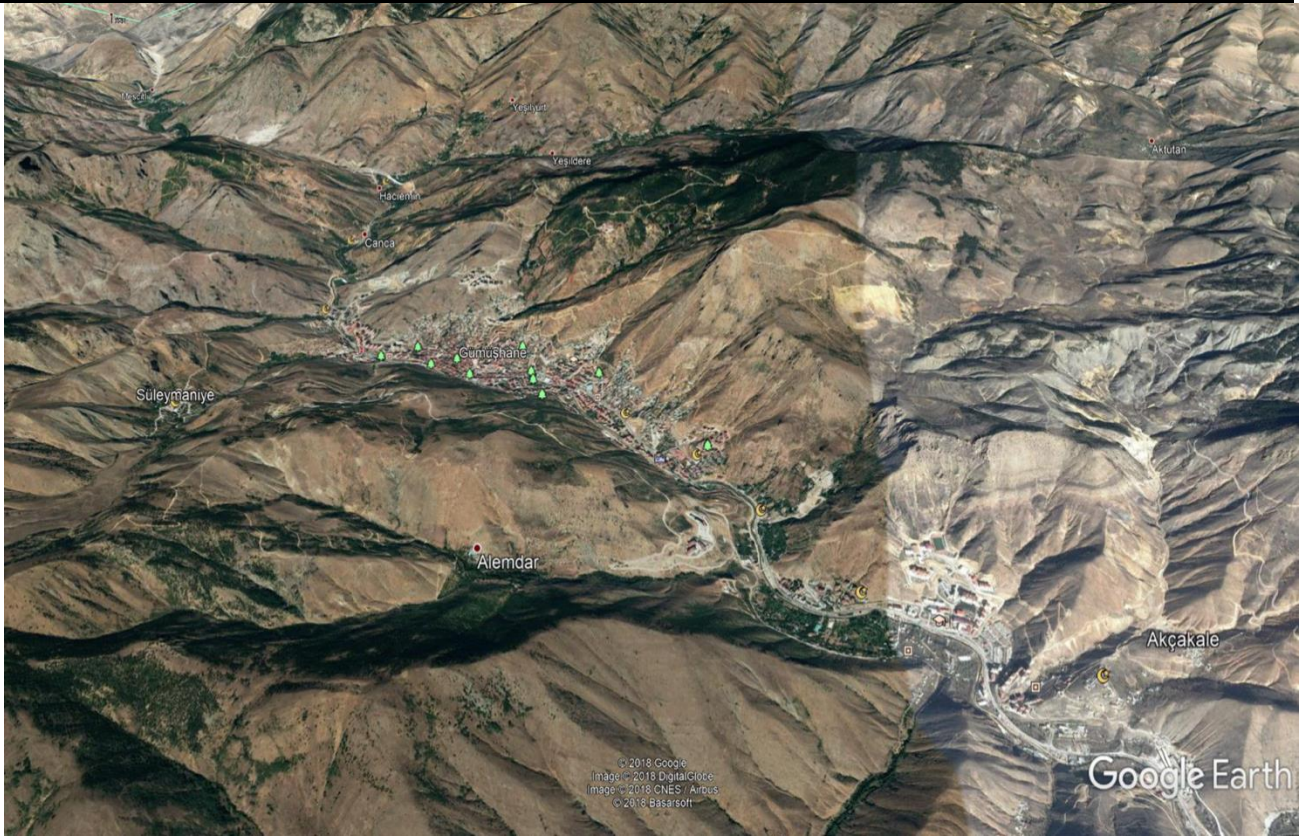

Foto1: Gümüşhane Kent Merkezini Gösteren Uydu Görüntüsü, Google Earth-Pro: Erişim Tarihi: 21.09.2018

Materyal ve Yöntem

Bu çalışma kent kimliği ve kent imajı açısından Gümüşhane'yi ele almaktadır. Coğrafi açıdan ele alınan bilimsel çalışmalar üstü kapalıda olsa kimlik ve imaj oluşturacak unsurları içerdiğinden coğrafya bilimi adına literatüre katkı yapmak ve bu kavramları coğrafya ışığında ele almak ihtiyacı doğmuştur. Çalışmanın coğrafya bilimi ışığında ortaya konması adına söz konusu kavramlarla ilgili literatür taraması yapılmış, kimlik ve mekân konulu çalışmalar gözden geçirilmiş, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden bir arada yararlanılmıştır. Kent kimliği ile ilgili çalışmaların daha çok mimarlık, şehir planlama ve kamu yönetimi gibi alanlarda yapıldığı tespit edilmiştir. Coğrafya alanında yer alan çalışmalar arasında kent kimliği ile ilgili çalışmaların eksikliği bu çalışmanın yapılması için en önemli faktör olmuştur. Kentler ve kentleşme için; kimlik, imaj ve algı kavramlarının daha çok kent, kültür, turizm ve kent ekonomilerinin ulaşım ve pazarlama ile olan sıkı ilişkisini açıklama ve coğrafya bilimi adına doldurulması gereken bir boşluk olduğu görülmüştür. Ayrıca Gümüşhane'de kenti kimlikli kılacak coğrafi unsurların kentin fonksiyonel özelliklerine ve geçirdiği evrelere etkisi ele alınmıştır. Bu çalışma kentlerin gelişmesi ve kalkınması için başta yerel yöneticiler olmak üzere kentlerle ilgilenen tüm kesimlerin çözüm arayış süreçlerine, kalkınma ve geliştirme çabalarına katkı sağlamak amacıyla Gümüşhane üzerinden irdelenmiştir. Bu bağlamda Gümüşhane çerçevesinde kimlik, imaj ve algı kavramlarının kentin turizm, kültür ve ekonomik gelişimine ve değişimine etki edecek özellikleri vurgulamıştır. Bu amaçla çalışmada materyal olarak;

- Çalışmanın ilk aşaması olan literatür çalışması yapılmış saha ile ilgili alan yazını kaynaklar incelenmiştir.
- Arcgis10.3 sürümü kullanılarak lokasyon ve yükseklik haritalar oluşturulmuştur.
- Yükselti değerlerini gösteren haritada Aster uydusunun 30 m. yükseklik detayına sahip açık kaynaklı verileri kullanılmıştır.
- İl ve ilçe yüzölçümü değerlerinde 2014 yılı üretimli 1/100.000 ölçekli harita temel alınarak hesaplanan HGK verileri kullanılmıştır.

- İdari sınır seçimi olarak HGK'nın ürettiği Türkiye mülki idare bölümleri haritası kullanılmıştır.
- Ayrıca bu haritada opensetreetmap'ın açık kaynaklı olarak sunduğu yerleşim merkezlerinin nokta geometrisindeki verileri kullanılmıştır.
- Çalışma alanı ile ilgili saha çalışmaları gözlem ve mülakatlarda bulunulmuş, pestil ve köme üreticisi firmalarla görüşülmüş, satış yerlerinde ilgili fotoğraflar alınmıştır.
- Kent merkezini gösteren uydu görüntüsü, Google Earth-pro kaynağından kentin görsel bütünlüğü sunmak amacıyla kullanılmıştır. Buna ek olarak kent merkezinin İHA görüntüsü verilmiştir.
- TÜİK 2017 nüfus verilerinden yararlanılmıştır.
- Pestil ve köme üreticileriyle ilgili bilgilerin temininde, ticaret ve sanayi odası verilerinden yararlanılmıştır.

2. Gümüşhane'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri - Kent Kimliği İlişkisi

Kendine has öz niteliği olan kentlerin onu diğerlerinden farklı kılan ve kendisi yapan özellikleri olan kimlik kavramı, kentler ve kentle ilgilenenler için önemli bir husustur.

Kent Kimliği; kent imajını etkileyen, her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo- ekonomik tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçimlerinin oluşturduğu sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlüktür(Demirseren- Çöl,1998).

Kenti kimlikli kılan/kılacak unsurlar:

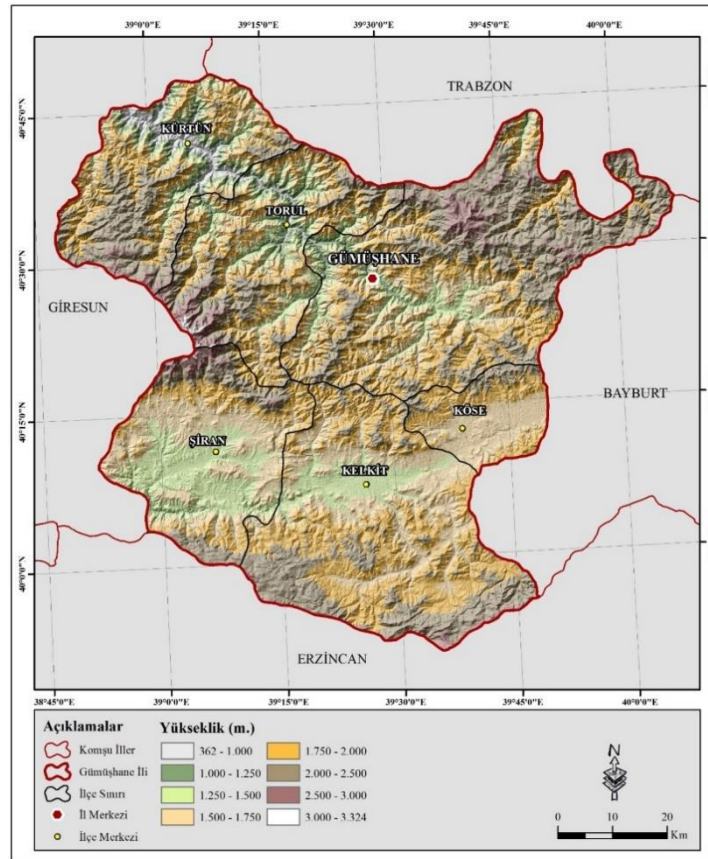
Kentlerin kimliğini, kentin doğal çevresi, kentin yapıları, mekânları, cadde ve sokakları, estetik yaklaşımı, formu, biçimlenişi, fizyonomik görünümü, yaşam döngüsü ile fiziksel ve sosyal ortamları oluşturur. Buna ek olarak bu kent için hayati derecede önemli olan fiziki ve beşeri unsurlar kentin tanıtımında, kimlik algısı ve imajının oluşmasında ehemmiyet oluşturur.

Kent kimliği temsili olabilecek unsurlar şeklinde maddelendirilen kimlik öğelerinin bir kısmı doğada kendiliğinden doğal miras değeri taşıyan temsil öğeleridir. Bunlar, mağaralar, göller ve selaleler vb. fiziki unsurlardır. Bunlar genel fiziki coğrafya özellikleri itibari ile jeolojik ve jeomorfolojik özellikler, iklim, bitki örtüsü, toprak özellikleri, akarsu ve gölleri(hidrografik özellikleri)şeklinde sıralanabileceği gibi yerel ölçüde ise şu başlıklar kent kimliğinin önemli fiziki coğrafya unsurlarıdır:

- Harşit Çayı
- Kelkit Çayı
- Artabel Buzul Gölleri
- Limni Gölü
- Geçitler, Sırtlar ve Zirveler
- Kürtün Baraj Gölü
- Örumcek Ormanları
- Mağaralar
 - Karaca Mağarası
 - Akçakale Mağarası
 - Arılı Mağara
 - İkisü Mağarası
 - Ardıçlı Mağarası
 - Üçbacalı Mağara
 - Altıntaş Mağarası
 - Kartalkaya Mağarası
 - K. Ardıçlı Mağarası
 - Kabanbaşı Mağarası
 - Arsa Mağarası
 - Köprübaşı Mağarası

- Ambela Mağarası,
- Taşbaşı Mağarası,
- Üstü açık Mağarası,
- Yaylım Mağarası,
- İnönü Mağarası,
- Geremezini Mağarası,
- Mamatlar Mağarası
- Cingora Mağarası,
- Küçük Cingora Mağarası,
- Karşı Mağara,
- Köroğlu Mağarası
- Kırkgöz Mağarası.
- Şelaleler
- Tomara Şelalesi
- Gizli şelale vb.
- Vadiler(Krom vadisi vd.)

Gümüşhane yeryüzü şekilleri kısa mesafelerde değişen bir fiziki yapıya sahiptir. Güneyde yer alan Şiran, Kelkit ve Köse ilçeleri düzlüklerin fazlaca yer kapladığı kesimi oluşturur iken; dar ve derin vadilerle birbirinde ayrılmış yüksek dağlar Merkez, Torul ve Kürtün ilçeleri sınırlarında yer alır. Genel itibariyle dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olan Gümüşhane arazisinin %60'ını dağlar,%29'unu platolar ve %11'ini ovalar teşkil etmektedir. İlin en yüksek noktası 3.331 metre ile Abdal Musa Tepesidir.

Harita 2: Gümüşhane İlinin Topografya Haritası.

3. Gümüşhane'nin Beşeri Coğrafya Özellikleri - Kent Kimliği İlişkisi

Beşeri unsurları oluşturan ögeler ise adından da anlaşılacağı üzere insan ürünü olarak nitelendirilen tarihi ve kültürel miras sayılan ögeler yanında günümüzün modern tarihi içerisinde

seyreden kültürel davranış kalıpları, kutlama ve etkinlikler de bu kapsama dahil edilebilir. Bu manada Gümüşhane kentini mercek altına alacak olursak, kent kimliği açısından dikkat çekecek öğeler olarak, genel beşeri coğrafyası açısından nüfusu, tarihi coğrafyası, arazi kullanımı, tarım, ticaret, ulaşım, pazarlama, turizm, kültür, inanç coğrafyası gibi özellikler ise bu kategoride önemli başlıkları oluşturur. Kentin beşeri kimlik unsurları ise şöyledir;

- Çeşmeler
 - Alınyayla (Macara) Çeşmesi
 - Göğüs Mahallesi Çeşmesi
 - Soğuksu Mahallesi Çeşmesi
 - Yayıkçılar Çeşmesi
 - Meryemana Mahallesi Kilise Çeşmesi
 - Aşağı Mahallesi Çeşmesi
 - Manatlı Mahallesi Çeşmesi
 - Alpullu Mahallesi Çeşmesi
 - İmera (Olucak) Manastır Çeşmesi
 - Osman Ağa Çeşmesi
 - Işık Köyü Çeşmesi
 - Sadak Köyü Çeşmesi
 - Gökçeler Köyü Çeşmesi
 - Aşağı Mah. (Halilli) Çeşmesi
 - Orta Mah.Çeşmesi
 - Belen Köyü Çeşmesi
 - Yusuf Ağa Çeşmesi
 - Hıdır-İlyas Çeşmesi
 - Daltaban Çeşmesi

- Anıtlar

Evliya Ardıcı (Tabiat Anıtı)

Anıt Ağaç-Gökmar (Örümcek Ormanları-Kürtün450 Yaşında, 1.Derecede Sit Alanı)

- Kiliseler
 - Metropolitik Kilisesi
 - HegiosGeorgiosMetropolitik Kilise
 - Baş Mahalle Kilisesi
 - Ayana Mah.Kilisesi
 - Emirler Mahallesi Kilisesi
 - Dilek Yolu Kilisesi
 - Çakırkaya Kilisesi
 - Orta Mahalle Kilisesi
 - Günbatur Köyü Kilisesi
 - Krom Kilisesi
 - Olucak (İmera) Vadisi Kilisesi
 - Kızlar Manastırı
 - Hegiosİoannes Manastır Kilisesi
 - Ayvalos Kilisesi
 - Karşıyaka Mah.Meryemana Kilisesi
 - Mesehor Kilisesi
 - Terzili Kilisesi
- Kaleler ve Kuleler
 - Canca Kalesi
 - Kov(Esenyurt) Kalesi
 - Keçikale
 - Kalecik Kalesi
 - Kopuz Kalesi

-
- Satala Kalesi
 - Torul Kalesi
 - Dağdibi Kalesi
 - Edire Köyü Kalesi
 - Süme Kalesi
 - Yalınkavak Köyü Kalesi
 - Satala Antik Kenti
 - Santa Harabeleri
 - Gümüşhane Konakları ve Sarıçiçek Köy Odaları
 - Rafet Çubukçu Evi
 - Abdi Bey Konağı
 - Aykut San Evi
 - Nurettin Yüce Evi
 - Eski Hükümet Konağı
 - Fahri Gümüşeli Evi
 - Ali Erkan Evi
 - Hacı İmam Konağı(Özdenoğlu Konağı)
 - Hasan Fehmi Ataç Konağı
 - İkisu Köyü Tarihi Evleri
 - Adil Balyemez Evi
 - Osman Aktürk Evi
 - Şamanlı Mah. Rum Evi
 - Yağmurdere Köyü Türk Evleri
 - Yaylalar ve yayla etkinlikleri
 - Kazıkbeli Yaylası
 - Erilbeli Yaylası
 - Kadırga Yaylası
 - Köprüler
 - Balcılar Mah.(Yazılıtaş) Köprüsü
 - Güvemli (Havıyana) Köprüsü
 - Salihbey Köprüsü
 - Sarıbaba Köyü Köprüsü
 - Krom Köprüsü
 - Yağlıdere (Bazbent)Köprüsü
 - Tohumoğlu Köprüsü
 - Köprübaşı Köprüsü
 - Harşit Köprüsü
 - Taş Köprü
 - Santa Köprüsü
 - Kemer Köprü
 - Kanberli Köprüsü
 - Çanakçı Köyü Köprüsü
 - Süleymaniye Köprüsü
 - İlecik Köprüsü
 - Gümüşkaya(Kodilbahçe) Köprüsü
 - Tarihi İpek Yolu Köprüsü
 - Tarihi At Nalı Köprüsü
 - Söğütağlı Köyü Köprüsü
 - Türbeler¹

¹ ÖZKAN, H.,2009, Gümüşhane’de Osmanlı Dönemi Türbeleri, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı ;41- Sayfa 145-171, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/33473>

- Pir Ahmed Türbesi
- Çağırğan Baba Türbesi
- Hacı Tahir Efendi Türbesi
- Firdevs Hanım Türbesi
- Çamur Köyü Kümbeti
- Ebehatun Türbesi
- Seydibaba Türbesi ve Namazgâhı, Vd.
- Camiler
- Çambaşı Köyü Camii
- Eski Mescit
- Süleymaniye Ulu Camii
- Kalkanlı (Zigana) Köyü Camii
- Güzeloluk Köyü Camii
- Tekke Camii
- Kabaköy Kilise Camii
- Sarıca Köyü Camii-Mihrabı
- Otalık Mah. Cami
- Cam Seyir Terası (Torul)
- Zigana Kayak Tesisleri
- ÜniversiteYerleşkesi

• Siron(yufkaların rulolar şeklinde sarılıp, fırında kurutularak, üzerine sarımsaklı yoğurt veya süzme (tercihe göre, kimi zaman kıymalı bir sos) ile servis edilen, sıcak yenilen bir yemek türü.

• Lemis(Yarım ay şeklinde patates, ıspanak, çökelek, kıyma gibi malzemelerle yapılan böreğe verilen yöresel ad)

- Pestil ve Köme
- Pestil Köme Tatlısı
- Fasulye (Kürtün)
- Kuşburnu Marmelatı
- Araköy Ekmeği
- Zilli Kilim
- Ala Kilim
- Gudu
- Galandar/Kalandar Kutlamaları
- Kongre Çalıştay/Sempozyumlar
- Mezuniyet Ve Eğitim-Öğrenim Açılış Ve Kapanış Etkinlikleri
- Fasulye(Kürtün Fasulyesi)
- Kuşburnu
- Pestil ve Köme Festivalleri
- Şiir Akşamları

Belli başlı olan bir kısmına yer verilen bu kimlik unsurları daha çok ve çeşitlidir.

Kent, 1925 yılında idari açıdan yönetim merkezi statüsünü almıştır. Bu tarihten iki yıl sonra yapılan nüfus sayımına göre;

1927 yılındaki nüfusu 2549 kişidir.1950 yılında 4220 kişi, 1970 yılında 12440,1 990 da 26014 kişidir. Buna göre nüfus değerlerinde kademeli bir artış gözlense de ara dönemlerde ekonomik kökenli düşüş ve artışlar söz konusudur. Gümüşhane'yi şehir coğrafyası açısından ele alan Zaman ve Doğanay'ında değindiği bu durum nüfus özellikleri kısmında ele alınmıştır. Gümüşhane nüfus döngüsü, Türkiye'nin geçirdiği sosyal, siyasal ve ekonomik olaylardan hem genel hem de bölgesel manada etkilendiği söylenebilir. Maden yataklarının değişimine bağlı yer değişiklikleri, kapanan maden ocaklarında çalışan nüfus kitlesinin başka bölgelere göçü gibi çeşitli itici faktörlere ek olarak, daha yaşanılabilir bir şehir ortamı ve hizmetler sunan yerleşmeler ise çekici faktörleri oluşturmuştur. Gümüşhane bazı dönemlerde en çok göç veren iller arasında yer almıştır. Göç edilen

iller arasında İstanbul, Ankara, Kocaeli, Erzurum, Trabzon, Bursa İzmir ve Zonguldak gibi iller gelmektedir.² 1927-2017 yılları arasında meydana gelen tüm bu dalgalanmalara rağmen, Gümüşhane nüfusu Adrese Dayalı Nüfus Sayımına göre, geçen 90 yıllık sürede yaklaşık olarak % 39,7 artarak 170 bin 173 kişi olmuştur. Nüfusun 86.097'si (%50,6) erkek, 84.076'si (%49,4) kadındır. Nüfusun 122.805'i (%72) kentlerde, 47.368'i (%28) kırsalda yaşamaktadır. 2017 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Gümüşhane 81 il içinde toplam nüfus itibarıyla 76. sırada yer almaktadır. İlin nüfus yoğunluğu ise km² başına 26 kişidir.

Foto 2: Kent Merkezi ve Harşit Çayından Görünüm. Foto 3: Harşit Çayı, Sağda Erzurum -Trabzon Yolu.

Tablo 1: Gümüşhane Nüfusunun İlçe, Belde ve Köylere dağılımı (2017).

İlçe Adları	İlçe Merkez	Belde ve Köyler	Erkek	Kadın	Toplam
Merkez	46.602	11.212	28.985	28.829	57.814
Kelkit	36.500	17.192	27.332	26.360	53.692
Şiran	16.824	7.330	12.195	11.959	24.154
Kürtün	7.269	6.767	7.359	6.677	14.036
Torul	8.284	4.110	6.201	6.193	12.394
Köse	7.326	757	4.025	4.058	8.083
TOPLAM	122.805	47.368	86.097	84.076	170.173

Kaynak: TÜİK.

Topografik şartların sunduğu ölçüde doğal ortama adapte olan ve onu mümkün olduğu ölçüde şekillendiren insanoğlu deneyim tecrübe ve uzmanlığını yansıtarak kentleşme olgusunu başlatır ve sürdürür. Tarihi çok eskilere dayanan Gümüşhane kenti çeşitli sebeplerle yer değiştirse de günümüze ulaşan yapılarıyla geçmişten günümüze izleriyle varlık sergilemektedir. Bu eserler geçmişle gelecek arasında köprü görevi kurması açısından önemli olup tarihi ve kültürel miras ögesi özelliğindedir.

²Tandoğan, A., 1989, Türkiye'de 1975- 1980 Döneminde İller Arası Göçler. KTÜ. Genel yay. No:5 sayfa 10, Trabzon.

Foto 4: Gümüşhane Kent Merkezinden İHA ile Çekilmiş Hava Fotoğrafı (Akif Akbulut, 26.09.2018)

Kentin merkezinin en önemli doğal simgesi, içinden akan Harşit Çayı, çayın üzerinde yer alan köprüler ve kent merkezini çevreleyen tepelerdir. İlin yönetim merkezi ve merkez ilçesi sayılan kent merkezi 13 mahalleden oluşur ve en işlek caddeleri resmi bina ve ticarethanelerin yoğun olarak yer aldığı Cumhuriyet ve Atatürk caddeleridir. Konutların bakı yönü büyük ölçüde güney güneybatı ve güneydoğu istikametindedir. Konutlar, ortalama 8 kat ve bitişik düzen inşa edilmiştir (Foto:4). Köprüler kent için Harşit'in iki yakasının etkileşimi açısından önemli bağlantı noktalarıdır.

Gümüşhane'nin maden kenti özelliği ve bu kimliği devam etmektedir. Ancak bunun yanı sıra üniversite şehri olma özelliği ile yeni bir kimlik kazanmaktadır. Prof. Dr. Kemal Saylan'a göre; bölgedeki madenleriyle anılıp bu yönüyle ön plana çıkartılan kent, madenlerin işletildiği dönemde gelişip büyürken, madenler kapatıldığında kendi kaderine terk edilmiştir. Gümüşhane'nin tanınırlığında kuskusuz madenlerin önemli yeri vardır. Ancak onu önemli yapan tek unsur madenler değildir. Tarihi ipek yolu, bahçeleri, kültür ve medeniyeti³de Gümüşhane kent kimliğine etki eden unsurlardır. Birçok potansiyele sahip olması yanında, altyapı sorunu, kent merkezindeki çevre sorunları kentin kimliğini olumsuz etkilemektedir. Öte yandan geleneksel mimari ve yapı tarzı ile günümüz yapıları tezat oluşturur.

En eski mahallelerde Osmanlı mimarisi ve geleneksel Türk mimarisinin izleri bariz bir şekilde tasnif edilebilir. İki ve üç katlı, avlulu ve bahçe içinde yer alan konutlar, geniş ailenin yaşayabileceği fonksiyonel donanım ile biçimlendirilmiştir.

Kent merkezindeki klimalı otobüs durakları modern kent izlenimi verse de, üzerinde yazan "Altın Kalpli İnsanların Memleketine Hoş Geldiniz" yazısı, göreceli bir cümledir. Bu ifade yerel yönetim tarafından belirlenmiş ve kullanılmaktadır.

- Kimlik, imaj ve algı üçgeninde Gümüşhane'ye gelen ziyaretçilerin fikir ve yorumları,
- Gümüşhanelilerin kendilerini nasıl yorumladıkları veya algıladıkları konusu,
- Kent kimliği ve imajı için yönetici ve idareci birimlerin söz konusu algıya yaklaşım ve yorumları,

Bu sayılan üç ana unsur, kent kimliğini imaj ve algı konusunu 3boyutlu ele alan bir yaklaşım olması açısından dikkate alınması gereken bir husustur. Burada bir ankete ihtiyaç olduğu görülüyor. Söz konusu anket ile kenti oluşturan tüm paydaşların (kentliler-ziyaretçiler ve yönetici-idareci kesimi) algı ve yorumlarını içine alan bütünsel yaklaşımlı bir çalışma kastedilmektedir.

³ Saylan, K., 2014. Gümüşhane(İdari, Sosyal ve Ekonomik Tarih,1850- 1918.Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, Rıhtım Dijital Matbaa,s:205,İstanbul.

Foto 5: Gümüşhane Kent Merkezinde Kentin Önemli Simgelerinden İstinad Duvarları Ve Yapay Şelale- Üstte Modern Yapılara Ait İnşaatlar.

Zihinlerde oluşan “Gümüşhane” denildiğinde akla neyin ya da nelerin geldiği önemlidir. Kimlik algısı ile Gümüşhane imajında gizli olan, kentte yaşayanların zihinlerde bıraktığı imaj da kentin kimliğinde belirleyicidir. Yaşanabilir kent olgusunda bir kent, dokusu, yaşam alanları, görünümü ve sosyal çevre ilişkileri bakımından kendine has niteliğiyle diğer kentlerden ayrılır.

Foto 6: Kent Merkezi(Cumhuriyet Caddesinden) ve Gümüşhane’ye Özgü Konaklardan Bir Görünüm.

4. Pestil - Köme Üretiminin Kent Kimliği Olarak Değeri ve Önemi

Gümüşhane ve yakın çevresinde yetişen dut, bal ve fındık gibi meyvelerin karışımından ortaya çıkan, yöreye özgü bir ürün olan Pestil ve Köme, aynı zamanda günümüze aktarılan bir kültür değeridir. Bu ürünleri değerli kılan bir diğer unsur hammaddesini oluşturan tarım ürünlerinin yetiştiği ortamın doğallığıdır. Gümüşhane pestil ve kömenin hammaddesi olan üzüm, dut ve ceviz için fevkalade yetiştirme şartlarına sahiptir. Geleneksel yöntemler terk edilmediği için tarım alanlarında hava, su ve toprak kirliliği düşük düzeydedir. Nitekim buna bağlı olarak kimyasal gübre

ve ilaç kullanımı nispeten daha azdır. Bu durum yörede üretilen pestil ve kömenin önemini daha da arttırmaktadır. Bu bağlamda görülmektedir ki Gümüşhane pestil ve kömenin hammaddesinin temini ve imalatı için uygun koşullara sahip bir coğrafi yapıdadır (Kalkışım, Özdemir; 2012, 7).

Pestil ve kömenin yapılma sürecinde üzüm ve dut gibi tarım ürünlerinin yetiştirildiği arazinin işlenmesi, ürünün elde edilmesi, elde edilen ürünün birçok çeşit ürünle karıştırılıp yeni bir ürüne dönüştürülmesi süreci köklü bir birikim ve kültürün sonucudur.

Foto 7-8: Pestil -Köme Satışı Yapan Ticarethanelerde Çeşitlerine(Muska, Ballı, Sütlü, Atom, Köme, Cevizli Pestil) Ait Bir Kare(21.09.2018).

Pestil ve köme üretiminin öncelikle kente, daha sonra etki bölgesine, devamında bölgesel, ulusal ve uluslararası piyasaya ulaşabilmesi tabii ki başta tarım olmak üzere, sanayi, ticaret, pazarlama ve ulaşım gibi sektörlerle sıkı bir organizasyon ilişkisi kurmasına bağlıdır. Nitekim bu faaliyet kollarının gelişiminde pestil ve kömenin etkili bir dinamo görevi göreceği rahatlıkla söylenebilir. Bu bağlamda üretimin artırılması için öncelikle, pestil ve köme üretimini sağlayacak tarım ve hayvancılık için gerekli tarım alanlarına önem verilmeli, tarımsal ve hayvansal üretimin devamı için teşvik ve destekler olmalıdır. Sürdürülebilir bir üretim için bunlar ehemmiyet arz etse de iç ve dış tüketime yönelik üretimin sanayi organizasyonuna alınması, fabrikaların çoğalması ve ton/kapasite artırımının gerçekleşmesi gerekmektedir. Bütün bunlar süregelirken arz- talep dengesinin korunması, coğrafi işaret alınan pestil (dut pestili) 27.07. 2003 tarih ve 25181 sayılı Resmi Gazete 'de ilan edilmiş ve 555 sayılı coğrafi işaretlerin korunması hakkındaki kanun hükmünde kararnamenin 12. Maddesi gereğince 23.01.2004 tarihinden geçerli olmak üzere 63 tescil numarası ile tescil edilmiştir.⁴ Coğrafi işaretli bu ürünlerin orijinal ve organik üretiminin kente yakışır kalite ve güvence değeri vererek markalaşma süreci gerçekleştirilmelidir. Nitekim bu süreçte kent kimliğinin oluşmasına Gümüşhane dışında yaşayan Gümüşhanelilerde destek vermelidir.

Yukarıda da belirtildiği üzere pestil ve köme üretiminde hammadde olarak kullanılan üzüm, dut, ceviz gibi ürünlerin yetişmesi için gerekli şartlar son derece uygundur. Buna bağlı olarak pestil ve köme Gümüşhane çevresinde yılın dört mevsimi üretimi yapılabilecek yegâne sanayi ürünüdür. Buna ek olarak, coğrafi işareti alınan bu ürünün marka değeri ise kendine özgü tadı, lezzeti, aroması, çeşitliliği ve sunumudur.

Tüm bu özellikleri Gümüşhane kent kimliğinin bu ürünler ile anılma potansiyeline kaynak oluşturmaktadır. Hem geleneksel yeme içme kültürünün bir ögesi olarak hem de ulusal ve uluslararası pazarlarda satılabilecek bir ürün olarak pestil ve köme Gümüşhane'nin en önemli üretimi olacaktır. Bu sürecin sağlıklı işlemesi ve pazarın genişlemesi üretim yapan halkın ve kentin ekonomik düzeyini arttıracaktır. Aynı zamanda kırlarda yaşayan insanların ürünlerinin değer bulmasına katkı sağlayacaktır. Doğal olarak bu da kırsal kalkınmayı tetikleyecek ve kırlarda refah düzeyini arttıracaktır.

Gümüşhane kent kimliğini oluşturmada neden Pestil ve Köme?

⁴ <http://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/resources/temp/F6C5F80F-F5B3-4B8C-A2E3-19E7D49A8664.pdf?jsessionid=608B865650A45C5B501E8BA575548960>

• Pestil ve köme muhafaza şartlarında seçici olmayışı, daha uzun süre dayanması, paketlenebilirliği, gönderim seçeneği ve her kesime hitap eden bir tat olması sebebiyle üstün yönleri vardır.

• Anadolu insanı ve Türk kültürünün misafirperverliğine vurgu yapacak ve şerbetli tatlılara alternatif olan geleneksel günlerde ve etkinliklerde pestil ve köme vazgeçilmez bir gıda özelliği taşır.

• Doğal ve katkısız ürünlerden imal edildiği için hem daha sağlıklı hem de lezzetlidir.

• Doğal şeker içerdiğinden diğer birçok tatlıya alternatiftir.

• Gümüşhane'nin kendine özgü fiziki coğrafya şartları(toprak, iklim, topografya vb.) yetişen ürünlerin kendine özgü tat ve aroma kazanmasında etkili olmuştur. Buna bağlı olarak üretilen ürünlerde özellik kazanmaktadır.

Gümüşhane il sınırları içerisinde 30 adet pestil ve köme üreticisi şirket bulunmaktadır. Bunlardan 27 adeti kent merkezinde bulunmaktadır. Üretici firmaların toplam üretim kapasitesi, yıllık kapasitesi 5000 ton civarındadır.⁵Ancak bunlardan 2'si ismen var olup herhangi bir üretim faaliyetinde bulunmamaktadır. Bu şirketlerden birçoğu pestil- köme, meyve suyu ve kuşburnu marmelatı yapan firmalardır.

Kral Pestil- Köme adını taşıyan şirket Gümüşhane toplam pestil ve köme üretiminin yarısını üreten firma olup aynı zamanda 1974 yılında ticari olarak pestil- köme faaliyetini başlatan ilk firma olma özelliği taşımaktadır. Günlük üretimi 6 ton olup haftada 6 gün üretim faaliyeti sürdüren işletmede 6x6:36x4:144x12:1728 ton⁶ olup yıllık 2018 yılı kg/ fiyatı en düşük maliyet analizi 51 milyon TL civarındadır. Bu da Gümüşhane kent ekonomisi için önemli bir sanayi faaliyeti ve ticari ürün değeri taşır.

Foto 9-10: Pestil - Köme Satışı Yapan Ticarethanelerde Çeşitlerine (Muska, Ballı, Sütlü, Atom, Köme, Cevizli ve Çoko Pestil) Ait Bir Kare (21.09.2018).

⁵Bu üretime hane içi tüketim için yapılan Pestil ve Köme miktarı dahil değildir.

⁶Firma danışmanı ve KTÜ Öğr. Gör. Oktay Yıldızla yapılan görüşmelerle edinilen bilgilere göre maliyet analizi yapılmıştır(23.09.2018).

Tablo 2: Gümüşhane’de Meyve ve Sebzelerden Jöle, Pekmez, Marmelat, Reçel vb. İmalatı, Pestil ve Köme İmalatı Yapan Fabrika ve Atölyeler, 2017

Unvan	Tescil Adresi	Oda Bölge Adı
Büyük Bayraktar Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Bağlarbaşı Mahallesi Dere Sokak No: 41/D	Merkez
Çiçekler, Pestil,Köme, Nakliyat, Turizm, Gıda,Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Hasanbey Mahallesi Cumhuriyet Caddesi	Merkez
Barış YaylaGümüşhane Pestil Köme Doğal Gıda Ürünleri Üretim Ve Pazarlama	Atatürk Caddesi No: 46 Gümüşhane	Merkez
Büyükbayraktar Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi Bağlarbaşı Şubesi	Bağlarbaşı Mahallesi Dere Sokak No: 41/C	Merkez
Selim İlhan- Kale Pestil Köme	Kale Köyü Gümüşhane	Merkez
Buğrahan Pestil Köme Gıda, Nakliyat, Turizm, Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Organize Sanayi Bölgesi Harmancık Köyü	Merkez
Caner Nakliye, Gıda İnşaat, Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Çayra Mahallesi No: 30/1Özkürtün Beldesi	Kürtün
Hüseyin Duman	Organize Sanayi Bölgesi Gümüşhane	Merkez
Ayyıldız Gıda Ürünleri Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Kale Köyü Merkez Mevkii Gümüşhane	Merkez
Eyüphan Özyurt Gıda Ürünleri Ve Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Karaer Mahallesi Atatürk Caddesi Dilaver Cebeci Sokak No: 2/B Gümüşhane	Merkez
KadioğullarıPestilKöme Market Turizm Petrol İnşaat Nakliye Gıda Hayvan Ve Hayvan Ürünleri İç Ve Dış Ticaret Sanayi Limited Şirketi	Gümüşhane Trabzon Karayolunun 12. Km İkisu Köyü İkisu Mevkii Gümüşhane	Merkez
Hasan Basri IlgazAsılşahPesil	Eskibağlar Mah. Gümüşhane	Merkez
Harşit Nakliyat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Hasanbey Mahallesi Cumhuriyet Caddesi No: 2/2Da:31	Merkez
Saraç Gıda Yakacak Nakliye Oto Alım Satımı Kırtasiye Hayvan Ürünleri Temizlik Doğrama Av Malzemeleri Konfeksiyon Odun Kömür İnşaat Mobilya İhracat Ve İthalat Sanayi Ve	İkisu Köyü Belde/Bucaktrabzon Yolu Üstü Bezirgan Düzü Mevkii Gümüşhane	Merkez
Şahane Doğal Ürünler Gıda İthalat İhracat Ticaret Limited Şirketi	1 Sokak No: 21 Organize Sanayi Bölgesi Yoncalı Mevkii	Merkez
Coşkunoglu Nakliyat, Organizasyon Hizmetler,Turizm, İnşaat, Taahhüt,Gıda Ve Enerji Sanayi Ambalajlama Ticaret Limited Şirketi Gümüşhane Organize Sanayi Bölgesi Şubesi	Harmancık Köyü Organize Sanayi Bölgesi 132 Ada 3 Parsel Gümüşhane	Merkez
Büyükbayraktar Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi Organize Şubesi	Organize Sanayi Bölgesi Yoncalı Mevkii 135 Ada, 6 Parsel, 5 Sokak Gümüşhane	Merkez
Haya Pestil, Gıda, İnşaat, Hayvancılık, Plan, Proje, Mühendislik Limited Şirketi	Hasanbey Mahallesi Cumhuriyet Caddesi No: 4/12özel İdare İşhanı Gümüşhane	Merkez
Gümüş Hilal Pestil Köme Gıda Temizlik Turizm Hizmet İnşaat Ve Sanayi Ticaret İthalat İhracat Limited Şirketi	Kararer Mahallesi Fuadiye Caddesi No: 6/A	Merkez
Kral Kardeşler Turizm Gıda San Ve Ticaret İth.İhr.Ltd. Şti.	Bağlarbaşı Mah.No:41 Gümüşhane Merkez	Merkez
Yıldırımlar Pestil -Köme Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Harmancık Köyü Merkez Mevkii	Torul
Taşmar Gıda İmalat Turizm Temizlik Sanayi Ve Ticaret İthalat İhracat Limited Şirketi	Atatürk Caddesi No: 2 Gümüşhane	Merkez
HarmangülüPestil-Köme Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Karşıyaka Mahallesi No: 42-Eharmancık Köyü	Torul
Gümüşdoğa Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Mescitli Gölbaşı Mevkii Transit Yolu Yanı	Merkez
Gümüşdoğa Gıda Sanayi Ve Ticaret Limited Şirket Organize Sanayi Şubesi	Harmancık Köyü Organize Sanayi Bölgesi	Merkez

Nur Pekmez, Gıda, İnşaat, Nakliyat, Temizlik, İmalat, İthalat, İhracat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Harmancık Mevkii Organize Sanayi Bölgesi 136/1	Merkez
Gümüşsan Doğal Ürünler, Gıda, Yemek, Temizlik Hizmetleri Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Harmancık Mevkii Organize Sanayi Bölgesi 132 Ada 2 Parsel Gümüşhane	Merkez

Kaynak: Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası kayıtları

Türkiye'nin Suriye'ye yönelik Afrin operasyonunda Mehmetçiğe birçok kentten destek sağlanmıştır. Gümüşhane kenti ise, bu organizasyonda görev alan Mehmetçik için 1071 kg. pestil ve köme göndererek katılmıştır. Böylece kent bir şekilde en önemli ürününü de belirlemiştir.⁷

Sonuç ve Değerlendirme

Bir kente kimlik kazandırma, bir mekânın tanımlanması, mekâna özelliğini katan unsurların ortaya konulmasıdır. Kentlerin kimliğinin korunması, içerisinde yaşayanların hissettiği aidiyet ve yaşanan mekândan duydukları memnuniyet ile ilişkilidir. Yapılacak kent planlama çalışmalarında kent kimliğini oluşturan dokular korunmalı, yeni yollar ve konut alanları planlanırken kimliği oluşturan unsurlar dikkate alınmalıdır. Kimlik, bir kenti diğer kentlerden kendine has niteliklerle ayıran en önemli şey olduğundan, kentin kendine ait öznelik unsurları üzerinde hassas davranmak ve korumak sürdürülebilir bir kimliğin ve kimlikli kentin vazgeçilmez ögesidir.

Üniversite, sanayi, tarım, madencilik, ticaret ve turizm kenti olma potansiyeli ile Gümüşhane kimlik unsurları çeşitli olan bir kenttir. Kimliklendirme çalışmalarında vazgeçilmez paydaşlardan biri olan idari organizasyon ve onların faaliyetleri, uygulamaları kentin kimlik unsurlarının bir veya birkaçı üzerinde etkili olduğundan yönetimi üstlenenlere bu konuda önemli görevler düşmektedir. Coğrafi yapısı, kentsel dokusu kültürel ve sosyal organizasyonunun bütünlük teşkil ettiği kentler kimlikli kentlerdir.

Gümüşhane'nin en büyük zenginliği kısa mesafede farklılaşan coğrafi unsurların çeşitliliğidir. Bu bağlı olarak türlü çeşit ürünler yetiştirilmekte, ekonomik ve sosyo kültürel hayat da bundan payını almaktadır. Zamanın akışı içinde gelişen ve günümüze ulaşan bu miras değerleri kimlik algısı ile kimlik kavramının önemli unsurlarıdır. Kentin coğrafi sınırlılıklara uygun biçimlenişi, coğrafi ortam ve mekân ilişkisi çerçevesinde var olan birçok maddi ve manevi unsur günümüzde kenti tanıtmının bir aracı olabilir. Ancak süregelen gelişmeler ve eğilim göstermektedir ki bunun en etkin ve netice verecek olan yolu Pestil ve Köme üretimini ön plana çıkarmaktır. Bu ürünler Gümüşhane kültürünü ulusal ve uluslararası ölçekte temsil edecek ve ortak algı oluşturabilecek kıymette ve özellikte ürünlerdir.

Gümüşhane kenti için kent kimliği şu veya şudur demek için zaman ve uzmanlaşma sürecinde mesafenin kat edilmesi gereklidir. Bu mesafeden kasıt,

- Kentte artacak yatırımlar,
- Turizmin kent kimliğinin tanıtımında önemi,
- Üniversitenin işlevi,
- Arz talebi arttıracak tanıtım, reklam ve festivaller,
- Kimlikli kent olgusunu destekleyen imgelerin arttırılması,
- Kente ait özellik ve özneliklerin kent kimliği unsuru olmasıyla ilgili proje ve ARGE'lerin gerçekleşmesi,
- Fiziksel, sosyal çevre ile uyumlu ortak payda çerçevesinde karar alan paydaş, çalışmalar,
- Kent kimliği çalışmalarında dayatmadan ziyade Gümüşhanelilerin ve Gümüşhane dışından gelenlerin kent algısı, görüş ve yorumlarının kent yöneticilerince dikkate alınması,
- Kenti ulusal ve uluslararası ölçekte ön plana çıkaran unsurlara yapılacak yatırımların, teşvik ve tanıtımların öneminin tüm paydaşlarca benimsenmesi gerekir. Ayrıca metin içerisinde verilen tüm unsurlar Gümüşhane kenti kimliğinin bütünsellik açısından birer temsil ögesi olduğu söylenebilir.

Öneriler

⁷<https://www.haberturk.com/yerel-haberler/14409379-mehmetcike-1071-kilo-pestil-ve-kome-gonderdiler>. E.T:21.09.2018

Gümüşhane hem doğal ortam özellikleri hem de beşeri unsurların sunduğu envanterlerle birçok kimlik ögesine sahiptir. Ancak Gümüşhane'yi çekici kılan, onu ön plana çıkaracak olan faktörler kentin fonksiyonel özellikleri, kültürel değerleri ve birikimlerinde saklıdır. Bu birikimlerin tarım, sanayi, ticaret, ulaşım, pazarlama, turizm ve eğitim gibi unsurlarla desteklenmesi, Gümüşhane kentini kimliğiyle ön plana çıkan yaşanılabilir, arzu edilen bir kent kategorisine taşıyacağı öngörülmektedir.

Pestil ve köme Gümüşhanelilerin kültürlerini, gelenek- göreneklerini ve kentlerini tanıtmak için önemli bir kimlik ögesidir. Sadece kente değil insanının da estetik duygusu, nezaket anlayışını sergileyen bu ürünlerin üretimi, uzmanlaşmayla gelişen ve sanayiyle desteklenen bir kent algısına sebep olabilir.

Kente çevre yerleşmelerden girişlere, idari sınırlarına giren operatörlere mesaj gönderilebilir;

“ Pestil ve Kömenin Anavatanına Hoş Geldiniz” gibi.

Turizm alanlarına gelen yerli ve yabancı ziyaretçilere,

“Pestil ve Kömenin Tadına Baktınız mı?” gibi teşvik edici mesajlar gönderilebilir.

Peki bütün bu bahsi geçen özellikler kent kimliğini tek başına temsil eder mi?

Pestil ve köme üretimi önemli bir kent kimliği unsurudur. Bahsi geçen sebepler bunun gerekçesini ortaya koyar.

Fabrika ve atölyelerin daha büyük sanayi organizasyonu oluşturması, birlikte hareket etmesi önemli bir husustur; gerekirse büyük sanayi tesislerinde halka arz uygulamasına gidilmelidir.

Pestil, köme; tarım -kültür-turizm ve ekonomi döngüsü çerçevesinde kimlik ve tanıtım için çekicilik oluşturur.

Buradan hareketle kalkınma hamleleri konusunda eğitimde, sağlıkta, ulaşım gibi sektörlerde pestil-köme tüketimini sağlayacak projeler geliştirilmelidir.

Üretimin sürdürülebilirliği ve özgünlüğünün korunması, sahaya özgü ürünlerin öncelikle tercih edilmesi ile mümkündür. Tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması doğal olarak üretimi, üretimin güçlenmesi de öncelikle sanayi, ticaret, pazarlama ve ulaşım, kırsal kalkınma ve şehirleşme gibi etkileri yanında en önemli etkiyi Gümüşhane kent kimliğinin oluşması ve pekişmesi üzerinde yapacaktır.

Kaynakça

- Zaman, M, Doğanay, S. (2011). Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Gümüşhane. Doğu Coğrafya Dergisi, 6 (3), . <http://dergipark.gov.tr/ataunidcd/issue/2446/31053>
- Çiğdem, S., Emir, O. (2016). Gümüşhane Tarihi, Gümüşhane Üniversitesi Yayınları No: 33 İl Oluşunun 85. Yılında Gümüşhane Tarihi ve Ekonomisi Sempozyumu Tarih Bildirileri, 25-26 Mayıs 2010. Sayfa 11-34.
- Tuncel, M.,(1996). Gümüşhane. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 14,s:273, İstanbul.
- Evliya Çelebi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi II, İstanbul 1335, s.213.
- Çöl-Demirseren, Ş.,(1999).Kent Kimliğini Oluşturan Faktörler ve Günümüz Kentlerini Kimlikli Kılmak İçin Bir Sistem. Mimar Siman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Dalı Doktora Tezi, İstanbul. <http://www.solencol.com/b18.htm>.
- Kalkışım, Ö., Özdemir, M.,(2012).Pestil ve Köme Teknolojisi. Afşar Matbaası, Ankara.
- Kılıçarslan, A., 1991, Trabzon'daki Gümüşhaneliler. Geçmişte ve Günümüzde Gümüşhane Sempozyumu(13-17 Haziran 1990),s:201, Ankara.
- Özkan, H.,2009, Gümüşhane'de Osmanlı Dönemi Türbeleri, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı ;41- Sayfa 145-171, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/33473>
- Saylan, K., 2014. Gümüşhane(İdari, Sosyal ve Ekonomik Tarih,1850- 1918.Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, Rıhtım Dijital Matbaa,s:205,İstanbul.
- Tuncel, M., 1996, Gümüşhane, Türkiye Diyanet vakfı İslam ansiklopedisi, cilt: 14; sayfa: 274 <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/pdf/c14/c140181.pdf>
- Tandoğan, A., 1989, Türkiye'de 1975- 1980 Döneminde İller Arası Göçler. KTÜ. Genel yaya. No:5 sayfa 10, Trabzon.

Gümüşhane İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2017 Brifingi.

<http://www.gumushane.gov.tr>

Gümüşhane Ticaret ve sanayi Odası

<https://www.haberturk.com/yerel-haberler/14409379-mehmetcike-1071-kilo-pestil-ve-kome-gonderdiler>

<http://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/resources/temp/F6C5F80F-F5B3-4B8C-A2E3-19E7D49A8664.pdf;jsessionid=608B865650A45C5B501E8BA575548960>